

AZ ADVENTIZMUS ÉS AZ ÖKUMENIZMUS

A keresztények legősibb hitvallásaikban megvallják az egyház egységébe vetett hitüket: „*hiszem az egyetemes anyaszentegyházat*” – olvassuk az Apostoli Hitvallásban. A Nicea-Konstantinápolyi Hitvallás pedig ezt mondja: „*hiszem az egy, szent, egyetemes és apostoli egyházat*”. E közös keresztény hitvallással szemben áll a kereszténység felekezeti megosztottsága. A kereszténység egységének kérdése hosszú évszázadok óta foglalkoztatja a teológusokat, de különlegesen fájóvá és időszerűvé lett az evangéliumi keresztény világmisszió kibontakozása idején. A misszióterületeken élő népek értetlenül álltak az előtt a tény előtt, hogy a keresztények egy Istenről, egy Megváltóról prédikálnak, az egység és a szeretet vallásának nevezik vallásukat, miközben megosztottságot és rivalizálást gerjesztenek közöttük.

Az egység keresésének több intézményes formája alakult ki: a folyamat a felekezeti világszövetségek kialakulásával kezdődött 1867-ben, majd a Nemzetközi Missziótanáccsal (1921), az Élet és Munka (1925), valamint a Hit Egyházszervezet (1927) mozgalommal folytatódott, végül az Egyházak Ökumenikus Tanácsának (1948) megszervezésével érte el csúcspontját. A felekezeti világszövetségek az egy hitvallást követő egyházak egyesítésére, a Nemzetközi Missziótanács a misszióterületek felosztására, az Élet és Munka a közösen végzett szociális munkára, míg a Hit és Egyházszervezet a hitbeli és a szervezeti egység előmozdítására helyezte a hangsúlyt. Hamar kiderült azonban, hogy ezeket a törekvéseket nem lehet szétválasztani, ezért született meg az Egyházak Ökumenikus Tanácsának terve. Az Ökumenikus Tanács az Élet és Munka, valamint a Hit és Egyházszervezet egyesüléséből jött létre, a Nemzetközi Missziótanács 1961-ben csatlakozott hozzá.

Ma az Egyházak Ökumenikus Tanácsát tekintik a keresztények egységéért folytatott erőfeszítések legfőbb letéteményesének. E szervezet maga nem egyház, hanem olyan egyházak „*testvéri társulása*”, melyek elfogadják a keresztény tanítások minimumát: „*a Szentírás szerint Istennek és Üdvözítőnek vallják a mi Urunkat, Jézus Krisztust, és az a törekvésük, hogy válaszoljanak közös hivatásukra az egy Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek dicsőségére*”.¹

Az egység keresése, „*az ökumenikus mozgalom*”² a protestáns egyházak kezdeményezésére jött létre. Kezdetben mind az ortodox egyházak, mind a Római Katolikus Egyház gyanakvással tekintett rá. A Római Katolikus Egyház egyenesen tiltotta híveinek és papjainak, hogy részt vegyenek az ökumenikus mozgalomban, mert olyan liberális törekvésnek tekintette azt, ami vallási közömbösséget és tanításbeli relativizmust eredményez. Bizonyos ortodox egyházak

¹ Békés Gellért: *Ökumenizmus, Teológiai Kiskönyvtár*, III/11. Róma, 1976, 11-33. p.

² Az „ökumené”, „ökumenizmus”, „ökumenikus” szavak a görög „oikoumené” szóból származnak, ami szó szerint azt jelenti: a lakott föld. Visser't Hooft történetileg hét eltérő értelmet kölcsönöz a szónak: (1) a lakott föld, (2) a Római Birodalom, (3) az egész kereszténység, (4) minden, aminek egyetemes keresztény érvénye van (ökumenikus zsinatok), (5) a kereszténység világszéles missziója, (6) különböző keresztény vallásfelekezetek egysége, (7) a keresztény egység utáni vágy, és az erre való törekvés. Beach, B. B.: *Ecumenism Boon or Bane?* Review and Herald, Washington, 1974, 24. p.

beléptek az Egyházak Ökumenikus Tanácsába, majd némelyikük ki is lépett onnan.³ A Római Katolikus Egyház a Második Vatikáni Zsinaton dolgozta ki a maga sajátos tanítását az ökumenizmussal kapcsolatban, amiben igyekezett megőrizni specifikus helyzetét a keresztény egyházak között, miközben elismerte, hogy a történelmi protestáns egyházak maguk is rendelkeznek az egyházi lét egy-egy sajátos vonásával.⁴ A római katolikus egyház a protestáns felekezeteket nem tekinti egyházaknak, csupán „*egyház jellegű közösségeket*” lát bennük.

A Római Katolikus Egyház, az egyházzal szóló zsinati konstitúcióban először saját identitását fogalmazta meg.⁵ Már ebben a dokumentumban szó van azokról, akik megkeresztelkedtek ugyan, de nem vallják a teljes hitet, vagy nem tartják fenn az egységet és a közösséget Péter utódaival. Velük kapcsolatban a zsinati atyák kifejezik azt a hitet, miszerint a keresztényekben a Lélek felkelti a vágyat, hogy mindnyájan békességben egyesüljenek egy nyájban, egy pásztor alatt. Nem világos, hogy a „*pásztor*” szó Péter utódára, vagy Jézus Krisztusra vonatkozik. A zsinat az egyház belső életéről szóló dokumentumok között foglalkozik a keleti (ortodox) egyházakkal, de az egyházon kívül állókért végzett munka keretei között tárgyalja az ökumenizmus és a nem keresztény vallások ügyét. Így a protestánsok – a zsidókkal és a világvallások követőivel együtt – a katolikus egyházfogalmon kívülre kerültek. Miért? Azért, mert a Péter utódainak fősége alatt álló katolikus egyházban „*elveszíthetetlenül megvan*”, és „*gyarapodni fog napról-napra*” az egység, de a protestánsok „*nem őrizték meg sértetlenül*” az egyházi jelleget. A katolikusok célja, hogy szeretettel visszasegítsék a protestánsokat az anyaszentegyház közösségébe. Jellemző, hogy a Római Katolikus Egyház csupán a reformáció egyházairól (lutheránusok, reformátusok, anglikánok) beszél az egységgel összefüggésben, a megújulási mozgalmakból kibontakozó evangéliumi szabadegyházakat egyszerűen szektáknak nevezi. Dolhai Lajos katolikus teológus azt állítja a közösségekről, hogy „*elvben és gyakorlatban is nemet mondanak az ökumenikus mozgalomra*”,⁶ amit mi hetednapi adventisták el is fogadhatnánk, de a baptisták és a metodisták bizonyára tiltakoznának ellene.

A dokumentumok hangneme kedves és nyájas, de az üzenet világos: a Római Katolikus Egyház az a központi tényező, ahova mindazoknak vissza kell térni, akik teljes egységben és közösségben akarnak lenni Krisztussal és az Ő egyházával.⁷

Ha már érintettem a katolikus egyháznak a történelmi protestánsokkal kapcsolatos látásmódját, szólnom kell arról is, hogy az ökumenikus mozgalom hatására visszafogottabb a protestáns egyházaknak a katolikus egyházzal szembeni kritikája. Elhatárolódnak ugyan számos katolikus tantételtől és gyakorlattól, de hallgatnak a katolikus egyházban bekövetkezett hitehagyásról, ami a reformáció önértelmezésének egyik kulcskérdése volt.

³ Békés Gellért: *Ökumenizmus, Teológiai Kiskönyvtár*, III/11. Róma, 1976, 34-39. p.

⁴ Dolhai Lajos: *Bevezetés az ökumenizmusba katolikus nézőpontból*. Jel Kiadó, Budapest, 2002, 34. p. Békés Gellért: *Ökumenizmus, Teológiai Kiskönyvtár*, III/11. Róma, 1976, 40-52. p.

⁵ „*Lumen Gentium, Dogmatikai konstitúció az egyházzal*” in Cserháti József és Fábián Árpád (szerk.): *A II. vatikáni zsinat tanítása, A zsinati döntések magyarázata és okmányai*. Szent István Társulat, Budapest, 1975, 21-90. p.

⁶ Dolhai Lajos: *Bevezetés az ökumenizmusba katolikus nézőpontból*. Jel Kiadó, Budapest, 2002, 119. p.

⁷ „*Unitatis Redintegratio, Határozat az ökumenizmusról*”, in Cserháti József és Fábián Árpád (szerk.): *A II. vatikáni zsinat tanítása, A zsinati döntések magyarázata és okmányai*. Szent István Társulat, Budapest, 1975, 383-403. p.

A Hetednap Adventista Egyház nem foglalt állást az ökumenikus mozgalom törekvésével kapcsolatban, ellenben kialakított egy bizonyos konszenzust, amit Bert Beverly Beach – a Generál Konferencia Vallásszabadsági Osztályának egykori vezetője – foglalt írásba. Ezt a dokumentumot megtaláljuk a Hetednap Adventista Egyház Generál Konferenciájának honlapján, magyar fordítását mellékeltem az előadás szövegéhez.⁸

Meg kell vallani, hogy igen nehéz e témáról józanul és mértéktartó módon beszélni, mert vannak, akik már az ökumené szó hallatán is érzékenyekké válnak. Jó példa erre az a tudományos konferencia, amit az Andrews Egyetemen tartottak 2012. február 2-án. Az egyetem meghívta Dr. Michael Kinnamont, az amerikai egyházak nemzeti tanácsának volt vezetőjét, hogy tartson vitaindító előadást az adventisták és az ökumené kérdéséről, amire adventista részről Dr. Nicholas Miller, az egyetem egyháztörténelem tanára válaszolt.⁹ Még meg sem tartották a konferenciát, amikor valaki egy névtelen honlapról felszólította az egyetemi közösséget, hogy követeljék a vita törlését az egyetem tudományos napjainak programjából.

Bármilyen lobbanékony is az adventisták és az ökumenikus mozgalom kapcsolatának témaköre, becsületesen meg kell vizsgálnunk a kérdést. Előadásomban nem az ökumenikus mozgalom történetéről szólok, és nem mondok sem elismerő, sem elmarasztaló kritikát az ökumenéről.¹⁰ Ehelyett szeretném megvizsgálni azokat a rendszeres teológiai kérdéseket, melyek az egyház megosztottságának és a keresztény felekezetek egységre való törekvésének tehertételeivé lettek.¹¹ Szólni szeretnék arról, hogy az ökumenikus mozgalom iránt elkötelezett egyházak teológusai milyen választ adnak e kérdésekre, és bemutatom azt, hogy ugyanezekre milyen választ ad a hetednap adventista teológia.

Hogy szól az Úr?

A próféták gyakran kezdték üzenetüket ezekkel a szavakkal: „*így szól az Úr.*” A keresztény egységtörekvések első kihívása, hogy a protestáns egyházak elbizonytalanodtak a legfőbb vallási tekintély kérdésében. Elvben minden keresztény tradíció elfogadja a Szentírás elsőségét, a gyakorlatban azonban jelentős eltérések vannak a bibliai üzenet értelmezésében. Nem véletlen, hogy a huszadik század legforrongóbb teológiai kérdése a bibliai hermeneutika. Mi a Szentírás értelmezésének hitelt érdemlő módja? Mi a magyarázó tekintély forrása? A tradíció ősi volta és történeti hosszúsága? A követők létszámának szélessége? A hivatali tekintély vagy a hívek között érvényesülő konszenzus? Egyáltalán van-

⁸ <http://adventist.org/beliefs/other-documents/other-doc3.html>

⁹ <http://www.memorymeaningfaith.org/blog/2012/02/adventists-and-ecumenism-the-good-and-the-bad.html>

¹⁰ Az ökumenikus mozgalom nemzetközileg is elismert történeti feldolgozása a következő három kötetes sorozat: Rouse, Ruth és Neill, Stephen Charles: *A History of the Ecumenical Movement*. 1. köt., 1517-19. S. P. C. K., London, 1967, 838 p. Fey, E. Harold: *The Ecumenical Advance, A History of the Ecumenical Movement*. 2. köt., 1948-1968, 524 p. Briggs, John - Odoyo, Mercy Amba és Tsetsis, Georges: *A History of the Ecumenical Movement*. 3. köt., 1968-2000, World Council of Churches, Geneva, 2004, 697 p. Kitűnő szöveggyűjtemény: Kinnamon, Michael és Cope, E. Brian (szerk.): *The Ecumenical Movement, An Anthology of Key Texts and Voices*. World Council of Churches, Geneva, 1997, 548 p. Az ökumenikus mozgalom lexikona: Lossky, Nicholas és mások: *Dictionary of the Ecumenical Movement*. World Council of Churches, Geneva, 1991, 1196 p.

¹¹ Felsorolásukat és rövid összegzésüket megtaláljuk Bajusz Ferenc, teológiai professzor ökumenika jegyzetében: *Az ökumenikus mozgalom teológiai problémái*. Budapesti Református Teológiai Akadémia, Budapest, 1985, 26-47. p.

e szükség hermeneutikai tekintélyre, miért ne magyarázná mindenki saját belátása szerint a Szentírást?

A katolikus és az ortodox egyházak válasza egyszerűnek tűnik: a katolikusok szerint az egyházi tanítóhivatal, az ortodoxok szerint a hagyományok töretlensége kellő biztosítékot ad ahhoz, hogy helyesen értelmezzük a Szentírást. A protestánsok nagyobb bizonytalanságban vannak, mert a Szentírást tekintik ugyan a keresztény hit egyedüli forrásának, de ragaszkodnak ahhoz, hogy a Bibliát hitvallásaik útmutatása szerint magyarázzák. Mivel e hitvallások jelentős mértékben eltérnek egymástól, a protestánsok számára két alternatíva marad: a saját hitvallásukhoz való görcsös ragaszkodás, a konfesszionizmus, illetve az a törekvés, hogy valamilyen kölcsönösen elfogadható összhangot teremtsenek a különböző tradíciók között. Előbbi összeegyeztethetetlen az ökumenikus szellemmel, utóbbi magában rejtje a vallási relativizmus veszélyét. Ezért nemcsak a római katolikusok mutattak rá, hogy az ökumenizmus elsőszámú veszélye, hogy vallási közömbösséget és tanításbeli relativizmust eredményez, ezt mondják az ökumenikus mozgalom hetednap adventista szakértői is.

A hetednap adventisták látása szerint Isten Lelke mind az egyházban, mind a hívő keresztényben munkálkodik, megvilágítja a Szentírás lapjait, és összhangot teremt Isten szava, és annak hívő olvasója között. *„Nem szükséges a Szentírást a hagyomány és az emberi elméletek gyér világosságánál olvasnunk. Emberi hagyományokkal és elképzelésekkel magyarázni a Szentírást olyan, mintha fáklyával akarnánk megvilágítani a napot. Ahhoz, hogy Isten szent Igéjének dicsfénye látható legyen, nem kell pislogó földi fáklyafény. Isten Igéje maga a világosság - Isten kinyilatkoztatott dicsősége. Mellette minden más fény elhomályosul. Tanulmányozzuk az Igét komolyan, alaposan! Ha tétlenek vagyunk, soha nem értjük meg az igazságot. Semmilyen földi áldáshoz nem juthatunk buzgó, türelmes, kitartó erőfeszítés nélkül. Ha az ember üzleti vállalkozásaiban eredményeket akar elérni, dolgoznia kell a sikerért, és hinnie kell benne. Lelki dolgok megismerésére se számíthatunk lelkiismeretes munka nélkül. Akik meg akarják találni az igazság kincseit, azoknak le kell ásniuk értük, mint a bányásznak a földben rejtőző kincsért. A lagymatag, közömbös munka hiábavaló. Mind idősek, mind fiatalnak fontos, hogy ne csak olvassa Isten szavát, hanem teljes szívvel, buzgón kutassa, és imádkozva keresse az igazságot, mint elrejtett kincset. Aki így cselekszik, jutalmat kap: Krisztus fogékonyabbá teszi értelmét.”¹²*

Hol szól az Úr?

A második kihívás az, hogy milyen választ adhatunk a kérdésre: hol szól az Úr, azaz hol van az igaz egyház? Az a kérdés, hogy melyik az igaz egyház az első egyházszakadásoktól fogva foglalkoztatta a keresztényeket. Jelentős változás következett be a constantinusi fordulat után, amikor az egyház elfogadta a politikai hatalom által felkínált jobbot, és szövetséget kötött a császársággal. Ettől fogva ott volt az igaz egyház, ahol a politikai hatalom. Már Constantinus idejében láthatjuk, hogy a szentháromsági vitákban hol Arius, hol Athanasius került száműzetésbe aszerint, hogy kinek sikerült nagyobb befolyásra szert tennie a császár tanácsadói közül. Teológiaiilag az *„ahol a császár van, ott van az igaz egyház”* elvet a Kelet-római Birodalom teológus és jogász császára, Justinianus dolgozta ki, aki azt mondta, hogy a császár az igaz hit legfőbb őre és védelmezője. *„Szükségesnek véltük, hogy véget vessünk mindennek, ami ürügyet szolgáltat a megbotránkozásra vagy a megbotránkoztatásra, és jelen ediktumunk által nyilvánosságra hoztuk az igaz hitnek azt a hitvallását, melyet Isten*

¹² White, E. G.: *Krisztus példázatai*. Budapest, 1999, 69-70. p.

szent egyházában hirdetnek, hogy egyrészt azok, akik az igaz hitet vallják, szilárdan ragaszkodjanak hozzá, másrészt azok, akik vitatkoznak vele, az igazságot megtanulva igyekezzenek egyesülni Isten szent Egyházával.”¹³

Ezt az elvet a reformáció után már nem lehetett követni, ezért előtérbe került az az igény, hogy teológiai választ adjanak az igaz egyház ismérveinek kérdésére. Ökumenikus körökben azt vallják, hogy – lehetnek eltérések a keresztény hagyományok között – de négy dolognak jelen kell lennie ahhoz, hogy egy felekezetet egyháznak tekinthessünk:

- (a) Egyház ott van, ahol *közös keresztény hit* van. Ez a meghatározás megfelel az apostoli tanításoknak, hiszen már a jeruzsálemi keresztények egyik voltak az apostolok tudományában (ApCsel 2,42). Pál is kiemelkedő szerepet tulajdonított az apostoli üzenet integritásának, fellépett azokkal szemben, akik idegen tanítást hirdettek, és ezt kérte munkatársaitól is (Gal 1,6-9; 1Tim 1,3-11).
- (b) Az igaz egyház fontos ismérve az *egy keresztség* (Ef 4,5), mint az egyházba való betagolódás sákramentuma. Péter megtérésre és keresztségre kérte hallgatóit (ApCsel 2,37-38), Pál is arról tett bizonyosságot, hogy a Szentlélek készítésére elfogadott keresztség az egyházi közösségben való részesedés eszköze (1Kor 12,13).
- (c) Igaz egyház ott van, ahol a tagok részesednek a *szent úrvacsora* közösségében, ami összeköti őket Jézus Krisztussal és egymással (ApCsel 2,42).
- (d) Végül igaz egyház ott van, ahol jelen vannak a kegyelmi ajándékok, és érvényesül e kegyelmi ajándékok formális elismerése, a *felszentelt szolgálat*.

Mit jelent mindez az ökumené szempontjából? Akkor beszélhetünk a keresztény felekezetek közötti egységről, ha az egyházak tagjai egyik a hitben, kölcsönösen elismerik a keresztséget, amit egy másik egyházban gyakoroltak, együtt úrvacsoráznak, és elfogadják egymás felszentelt egyházi szolgálattevőit. A Római Katolikus Egyház és a protestáns egyházak között semmi sem érvényesül az itt megfogalmazott elvekből. A protestáns egyházak egyetértenek abban, hogy fontos a hitbeli egység, a sákramentumok és az egyházi szolgálatok kölcsönös elfogadása, de a gyakorlatban jelentős eltérések vannak az alapelvek értelmezésében.

Hetednapi adventista szempontból – a fentieket nem elutasítva – az igaz egyház jelének tekintjük az egyház prófétai küldetését, Isten jelenvaló igazságának hirdetését és gyakorlati megélését. Istennek van egy láthatatlan, egyetemes egyháza, ennek tagjai szétszórtságban élnek a különböző keresztény egyházakban, és van egy látható maradéka, akik megőrzik Isten parancsolatait, Jézus hitét és Jézus Krisztus bizonyágtételét (Jel 12,17; 14,12).

A hetednapi adventista hitelvekben így olvasunk erről: *„Az egyetemes egyházat azok alkotják, akik őszintén hisznek Krisztusban; de az utolsó időkben, az általános hitehagyás idejében maradékot hív el, hogy megtartsa Isten parancsolatait és a Jézus hitét. Ez a maradék hirdeti az ítélet órájának elérését, a Krisztus általi megváltást és Krisztus második eljövételének közelségét. A Jelenések könyve 14. fejezetében három angyal jelképezi ezt az üzenetet, amely egybeesik a mennyben folyó ítélettel, a földön pedig bűnbánatot és megújulást eredményez. Minden hívőnek szól a meghívás, hogy személyesen vegyen részt az evangélium világszéles hirdetésében.”*

¹³ Baán István: *Justinianus császár teológiája*. Bizantinológiai Intézeti Alapítvány, Budapest, 1997, 21. p. Érdekes feldolgozás a birodalom kereszténnyé válásáról és az igaz hit védelméről: Sály Pál: *Pogány birodalomból keresztény birodalom, A Római Birodalom kereszténnyé válása a Codex Theodosianus tükrében*. Szent István Társulat, Budapest, 2009, 169 p.

Hitünk szerint a Hetednapi Adventista Egyház *„igaz egyház”*, mert követi az apostoli hitet, bibliai alapelvek szerint értelmezi és gyakorolja a keresztséget és az úrvacsorát, érvényesülnek benne a Lélek ajándékai, és elkötelezte magát az örökkévaló evangélium hirdetésére a hármasság üzenet összefüggésében (Jel 14,6-12).

Szükség van-e szervezeti egységre?

Az ökumenikus mozgalomban két vélemény feszül egymásnak abban a kérdésben, hogy szükség van-e a különböző egyházak közötti szervezeti egységre. Az első csoport azt mondja, hogy a szervezeti egység szükségtelen. Akik így vélekednek, azt mondják, hogy a keresztyén felekezetek között meglévő lelki egység tökéletesen elegendő, és ahol ez érvényesül, ott a felekezeti különbségeket áldásnak kell tartanunk, hiszen ezek a keresztyén hit gazdagságáról tanúskodnak.

E nézettel szemben áll az a másik álláspont, miszerint az ökumenikus mozgalom végső célja az egyházak szerves egyesülésének megvalósulása. Amennyiben ez a teljes szervezeti egység megvalósul, az egyes felekezetek tagjai az egyház egészének – nem csupán saját felekezetüknek – lesznek elkötelezve, és így szabadon léphetnek át az egyház egyik részéből a másikba. E szervezeti egység megteremthetné a sákramentumok és az egyházi hivatalok egységének lehetőségeit is.

Sokan kérdésesnek tartják, hogy egyáltalán van-e arra lehetőség, hogy a keresztyén egyház egyetlen átfogó szervezetbe tömörüljön. Azok, akik kételkednek ebben, azt a kérdést is felvetik, hogy amennyiben az egyházak teljes hitbeli és szervezeti egysége megvalósíthatatlan, akkor van-e szükség ökumenikus mozgalomra? Ha valóban úgy áll a dolog, hogy a keresztyének lelki egysége biztosított Jézus Krisztusban, nem lenne-e helyesebb – a szervezeti egységért való küzdelem helyett – egyszerűen örvendezni abban a lelki gazdagságban, ami az egyházak sokféleségében megnyilatkozik?

E kérdések következtében az utóbbi években sokak szemében átértékelődött az ökumenikus mozgalom. Már nem az a célja, hogy elősegítse az összes keresztyén egyház egységét, hanem az, hogy látható formában kifejezze és megjelenítse azt az egységet, ami láthatatlanul már megvan. A lelki egység látható megjelenítése különböző formában valósulhat meg: vannak, akik az egyházak között kötött együttműködési szerződésekben látják a kiutat. Így az európai evangélikus és református egyházak megállapodtak abban, hogy *„szószék és úrvacsora közösséget”* létesítenek, sőt azt is kimondták, hogy a két egyház teológiai fejlődése úgy alakult, hogy nincs köztük *„egyházakat elválasztó teológiai tényező”*.

Egy másik modell *„a helyi egyházak zsinati közössége”*, ami azt jelenti, hogy az egy földrajzi területen élő egyházak kölcsönösen elismerik egymásról, hogy mindegyik vallja az apostoli hitet, elismeri a másikat, mint Krisztus ugyanazon egyházának tagját, elfogadják egymás sákramentumait és egyházi szolgálatait, és rendszeresen tartanak olyan zsinati összejöveteleket, melyek kifejezik a közöttük lévő egységet.

Végül meg kell említeni azt a modellt, ami napjainkban a legnagyobb népszerűségnek örvend, ez *„a megbékélt különbözőség egysége”*. Mindez azt jelenti, hogy minden felekezet megőrzi történelmileg kialakult vonásait, de *„a hit legfontosabb kérdéseiben”* egységre

lépnek, azaz „a különbözőségek kiengesztelődnek”. Eszerint „az egység olyan egység, amely magában foglalja a különbözőségeket, a különbözőségekből nyer igazolást”.¹⁴

A különböző egységmodelleket látva az a benyomásunk támad, hogy az ökumenikus mozgalom mély válságban van. Miután áthidalhatatlannak tűnő akadályokba ütközött az a törekvés, hogy egyetemes közösségbe gyűjtsék a világon élő valamennyi egyházat és krisztushívőt, kísérletet tesznek arra, hogy megideologizálják, és ezzel elfogadhatóvá tegyék a kereszténység megosztottságát. A hetednapi adventisták aligha érthetnek egyet az itt felsorolt egységmodellekkel, és aligha fogadhatják el, hogy ezekben meghallgatásra találhat Jézus Krisztus imája: „mindnyájan egyek legyenek úgy, ahogyan te, Atyám, énbennem, és én tebenned, hogy ők is bennünk legyenek, hogy elhiggye a világ, hogy te küldtél el engem” (Jn 17,21).

A hetednapi adventistáknak tulajdonképpen nincs dolga ezekkel a törekvésekkel. Nem azért, mert lenézzük, vagy lekezeljük keresztény testvéreink törekvését, hanem azért, mert zsákutcának tartjuk azt az utat, amit választottak. Hitünk szerint Isten népének, a láthatatlan egyháznak a szervezeti egysége nem ebben a világban, hanem az eljövendőben valósul meg. Ott az üvegtengernél lesz együtt a megszámlálhatatlan sokaság, akkor és csak akkor „lesz egy nyáj, egy pásztor” (Jn 10,16).

Addig is szükség van a keresztények közötti párbeszédre és az egymás iránti tisztelet és szeretet kifejezésére. A különböző felekezetek tagjai, lelkipásztorai és teológusai tanulhatnak egymástól, de hiú remény az, hogy Krisztus egyházának teljes egysége itt és most megvalósulhat. Ezért nagyon helyesen írta Angel Manuel Rodríguez, a Hetednapi Adventista Bibliai Kutatóintézet egykori igazgatója, hogy „az adventisták részvétele a különböző hitközösségek közötti párbeszédben soha nem szolgálta azt a célt, hogy szervezeti egységre törekedjünk más egyházakkal. Arra használtuk ezeket a párbeszédeteket, hogy megosszuk másokkal identitásunkat és küldetésünket, és arra, hogy eloszlassuk a velünk szembeni félreértéseket és előítéleteket.”¹⁵

Meg kell említeni, hogy a hetednapi adventisták fontosnak tartják az egyház szervezettségét, és szervezett formában megmutatkozó egységét. Erről tanúskodik a keresztségi hitvallástételben az a pont, miszerint „hiszek az egyházszervezetben, és szándékomban áll Istent imádni és az egyházat tizedemmel és adományaimmal, személyes erőfeszítéseimmel és befolyással támogatni”.¹⁶ A szervezeti egység azonban nem cél, hanem következmény: a lelki közösség következménye, és olyan eszköz, ami előmozdítja az egyház világszéles misszióját.

Az istentisztelet szerepe

Komoly kérdéseket vet fel az istentisztelet is az ökumenikus mozgalomban, hiszen a keresztény egyház széttagoaltsága leglátványosabban az eltérő istentiszteleti formákban jelenik meg. Az istentisztelet két területen jelent kihívást a keresztény egységtörekvések

¹⁴ Dolhai Lajos: *Bevezetés az ökumenizmusba katolikus nézőpontból*. Jel Kiadó, Budapest, 2002, 105-112. p.

¹⁵ Rodríguez, A. M.: *Adventists and ecumenical conversation*. Ministry, 2003, december.

¹⁶ *Gyülekezeti Kézikönyv*. Pécel, 2006, 59. p.

sámára: maga az istentiszteleti forma, és az istentiszteletben megvalósuló közösség kérdése.¹⁷

Formailag különbséget teszünk kötött és kötetlen istentiszteletek között. A történelmi egyházak és a nagy múltú szabadegyházak inkább a kötött formát követik, míg a karizmatikus közösségekben a kötetlen istentiszteletre teszik a hangsúlyt. Az eltérő istentiszteleti formák mögött, eltérő teológiai felfogás van. Így az istentisztelet nem csupán forma kérdése. A kötött istentisztelet hívei a szentségre teszik a hangsúlyt: az Istennel való közösség szent titka túl nagy ahhoz – mondják, hogy bárki megengedhesse magának, hogy olyan önkénnyel bánjon vele, ami nincs tekintettel szent jellegére és egyetemes voltára. Az istentiszteleten Isten szól hozzánk szent ígéje által, és mi is szólunk hozzá imádságban és dicsőítő énekben. A kötetlen istentisztelet hívei ezzel szemben a Szentlélek szabadságára teszik a hangsúlyt: azt mondják, hogy az istentiszteleten a természetfeletttel találkozunk, ezért szabad teret kell adnunk, hogy a szent fuvallat úgy fújjon, ahogy akar. Szerintük az istentisztelet kötött elemei megkötözik a lelket, és korlátozzák az embereket a természetfeletttel való találkozás megtapasztalásában.

Megkülönböztethetjük az istentiszteletet a szerint is, hogy mi áll a középpontban. Az ortodox és a római katolikus istentisztelet csúcsa az eucharisztia, amit az ortodoxok – a szó jelentésének megfelelően – hálaadásnak, míg a római katolikusok áldozásnak neveznek. A protestáns istentisztelet központjában az igehirdetés áll, az úrvacsorát pedig „*látható igének*” nevezik. Ökumenikus szempontból érdemes megjegyezni, hogy a római katolikusok a második vatikáni zsinat után sem vállalnak teljes istentiszteleti közösséget a protestánsokkal. Hajlandók részt venni a közös „*igeliturgiában*”, de az eucharishtiában csak római katolikusok vehetnek részt.

Az istentisztelet olyan terület, ahol szinte lehetetlen az ökumenikus közeledés a hetednapi adventisták és más keresztények között: az istentisztelet napjának kérdése ugyanis áthatalmatlan akadályt jelent az ökumenikus közeledésben. Határozottan megfogalmazódott ez a gondolat azon a konferencián, amire az előadás elején utaltam. Nicholas Müller Michael Kinnamon előadására válaszolva három tényezőre mutatott rá.

- (1) A gyakorlatban istentiszteleti napunk akadályt jelent más keresztény csoportokkal való istentiszteleti közösségünkben. Mások kényelmesen alakíthatják közös rítusukat, zenéjüket, homíliájukat, de a mi számunkra központi jelentősége van annak a ténynek, hogy olyan napon tartjuk istentiszteletünket, amikor szinte senki más nem tart istentiszteletet.
- (2) Másodszor, a szombat iránti elkötelezettségünk érzékennyé tett bennünket azoknak a vallási kisebbségeknek a jogai iránt, akik istentiszteleti szokásaikban eltérnek a többségtől. Hiszünk abban, hogy eljön az idő, amikor bizonyos istentiszteleti napot és formát a világi törvények igénybevételével fognak rákényszeríteni a kisebbségre.
- (3) Végül, számunkra a szombatban egy bizonyos isteni tekintély fogalmazódik meg. A szombat nem csupán egy nap a többi között, hanem Isten szeretetteljes hatalmának

¹⁷ Hafenscher Károly, evangélikus teológiai professzor tankönyvében külön fejezetet szentelt az istentisztelet és az ökumené kérdésének: *Liturgika, A keresztény istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben*. Luther Kiadó, 2010, 239-294. p. Lutheránus és református közös kiadásban jelent meg: Douglass, Klaus: *Isten szeretetének ünnepe, Az istentisztelet mai formáiról*. Kálvin Kiadó, Luther Kiadó, Budapest, 2005, 294 p.

kinyilatkoztatása. Nem hisszük azt, hogy a szombat megtartása által üdvözülünk, de azt igen, hogy a szombattal összefüggő engedelmességünkkel elismerjük Isten egyedülálló tekintélyét.¹⁸

Az istentisztelet másik jelentős kérdése a közösség. A közösség nem valami ráadás a személyes kegyességgyakorlás mellett, hanem az egyház legbensőbb lényege. A közös istentisztelet nem privát módon megszentelt lelkek találkozása, hanem Isten eszköze az ember megszólítására és megmentésére.¹⁹ A hetednapi adventisták különleges elkötelezettsége a Jelenések könyve iránt azt jelenti, hogy számunkra az istentisztelet nem családi, kedélyes polgári együttlét, hanem magába foglalja Isten minden gyermekét a rendezett világban (kozmoszban), a hazafelé zárandokló egyházat, a már megváltottak zsengéit, és a mennyei angyalok seregét.

Az istentisztelet, mint közösség azért bír központi jelentőséggel, mert igen fontos üzenete van az ökumenéről: Bert Beverly Beach írta az ökumenizmusról szóló könyvében, hogy a hetednapi adventisták hisznek az ökumenében, azaz a lakott földön élő Isten gyermekeinek egyetemes közösségében, de ezt a közösséget nem ebben a világkorszakban, hanem az eljövendőben keressük. Mai istentiszteleti közösségünk, bármilyen csodálatos tapasztalatokat rejteget, csupán zsemeke, annak a mennyei közösségnek az „előíze”, ami az üvegtenger mellett várja Isten gyermekeit. Az istentiszteleti közösségben éljük meg az egyház transzcendens, e világon túlmutató valóságát.

Mit cselekedjünk tehát?

A Hetednapi Adventista Egyház első találkozása az ökumenikus mozgalommal 1910-ben volt, amikor elküldte képviselőit Edinburghba, a Nemzetközi Missziókonferenciára. 1921-ben, amikor megalakult a Nemzetközi Missziótanács, és elhatározták, hogy felosztják a misszióterületeket az egyházak missziótársaságai között, a Hetednapi Adventista Egyház elhatározta magát ettől. Az adventista világközösség ekkor fogadta el azt a dokumentumot, amit mai napig olvashatunk egyházunk munkarendjében. E dokumentum elismeri a különböző társaságok integritását, amennyiben azok felemelik Krisztust az emberek előtt, de elhárítja a misszióterületek felosztására vonatkozó javaslatot.

A Hetednapi Adventista Egyház vezetői két alapelvet mondtak ki ezzel: a hitbeli döntések személyes voltának elsőbbségét – sem egyének, sem közösségek nem léphetnek fel azzal az igénnyel, hogy mások felett rendelkezzenek hitbeli kérdésekben –, valamint a Hetednapi Adventista Egyház világszéles missziós elkötelezettségét.

Amikor 1948-ban, Amszterdamban megalakult az Egyházak Ökumenikus Tanácsa, a hetednapi adventisták, mint megfigyelők jelen voltak. Az egyháznak ez a gyakorlata azóta is érvényben van. Szeretném ezzel kapcsolatban felhívni a figyelmet arra a dokumentumra, amit előadásomhoz mellékeltem. B. B. Beach itt a következőket írja:

„A tapasztalat azt igazolta, hogy a legmegfelelőbb kapcsolat, amit a nemzeti, regionális és világszéles felekezeti tanácsokkal kialakíthatunk, a megfigyelői és konzultatív státusz. Ez

¹⁸ Muller, Nicholas: Adventists and Ecumenism, The Good and the Bad, Memory Meaning and Faith. Sponsored by the Seventh-day Adventist Theological Seminary Andrews University, 2012, febr. 3.

¹⁹ Dietrich Bonhoeffer gyönyörű könyvet írt arról, hogy a keresztény közösség nem pszichikus, hanem pneumatikus valóság: forrása nem az emberben, hanem Isten Szentlelkében van. Bonhoeffer, Dietrich: *Szentek közössége*. Harmat Kiadó, Budapest, 1997, 7-29. p.

lehetővé teszi, hogy az egyház tájékozott legyen, megértse a folyamatokat. Segít abban, hogy személyesen megismerjünk keresztény gondolkodókat és vezetőket. Ugyanakkor az adventista jelenlét azt is lehetővé teszi, hogy ismertté tegyük az egyház álláspontját. A teljes jogú tagság nem tanácsos. Ezek az ökumenikus szervezetek általában nem semlegesek, gyakran nagyon is határozott politikai céljaik vannak. Sokkal rosszabb lenne, ha félszívű tagok, vagy csupán formális tagok lennének, esetleg – és ez gyakran elkerülhetetlen lenne – kénytelenek volnánk oppozícióba vonulni.

Helyi szinten, ahol nem teológiai, hanem gyakorlati kérdések szerepelnek a napirenden, el lehet képzelni valamilyen adventista tagságot is, de nagyon óatosan kell ezt kezelni. Ilyenekre gondolunk, mint helyi lelkészegyesületek, bibliatanulmányozó csoportok vagy szociális kérdésekkel foglalkozó helyi egyházközi közösségek. Ne tűnjön úgy a dolog, hogy az adventisták egyszerűen kivonják magukat a helyi közösség ügyeiben tanúsított felelősség alól!”²⁰

Mint hetednapi adventisták két súlyos hibát követhetünk el az ökumenikus mozgalommal kapcsolatban: viselkedhetünk következtelenül, és kibocsáthatunk olyan kétértelmű üzeneteket, melyek azt a benyomást kelthetik keresztény testvéreinkben, hogy a hetednapi adventisták támogatják az ökumenikus mozgalmat. Az elmondottakból azonban világos, hogy a hetednapi adventisták sem elvben, sem gyakorlatban nem támogatják az ökumenikus mozgalmat.

A másik, nem kevésbé súlyos hiba, ha durva kirohanásokat intézünk az ökumenikus mozgalom ellen. Tudomásul kell vennünk, hogy az ökumené a keresztények többsége számára, de nagyon sok nem keresztény ember számára is jó dolog, ami – a vallásüldözések és vallásháborúk véres történelme után – édes zeneként hat fülüknek. Ha bennünket, hetednapi adventistákat arról fognak megismerni, hogy az ökumené elkeseredett ellenségei vagyunk, észrevétlenül olyan falat húzunk magunk köré, ami elzárja a biztonságtézés útját. Jézus tanácsa legyen útmutatónk: *„Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok”* (Mt 10,16). Az ezzel kapcsolatos gyakorlati kérdések azonban már egy következő előadás tárgyát fogják képezni.

Szilvási József

²⁰ Beach, B. B.: A hetednapi adventisták és az ökumenikus mozgalom, kézirat.

A HETEDNAPI ADVENTISTÁK ÉS AZ ÖKUMENIKUS MOZGALOM

Bert B. Beach

A Generál Konferencia Végrehajtó Bizottsága soha nem szavazott meg egyetlen olyan hivatalos dokumentumot sem, ami szabályozza a hetednapos adventisták és az ökumenikus mozgalom kapcsolatát. Készült azonban egy terjedelmes könyv,²¹ és megjelent több cikk hetednapos adventista folyóiratokban, az Adventist Review című lapot is beleértve. Így – ámbár nincs az egyháznak hivatalos álláspontja a kérdéssel – sok világos jelzés van arról, hogy mi a hetednapos adventista álláspont e kérdésben.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a Hetednapos Adventista Egyház nem veti el sem az ökumenikus mozgalmat, sem annak legfőbb szervezeti manifesztumát, az Egyházak Világtanácsát, de kritikusan viszonyul a mozgalom bizonyos aspektusaihoz és annak tevékenységéhez. Kevesen tagadják, hogy az ökumenizmusnak vannak tiszteletreméltó céljai, sőt van néhány pozitív befolyása is. Nagyszerű célja a kereszténység látható egysége. Egyetlen adventista sem lehet ellene annak az egységnek, amiért maga Krisztus is imádkozott. Az ökumenikus mozgalom barátságosabb egyházközi kapcsolatokat eredményezett, ennek következtében több a párbeszéd, kevesebb az ellenségeskedés, és csökkentek az előítéletek.

Az ökumenikus mozgalom szervezeteinek tevékenysége következtében pontosabb és megbízhatóbb ismereteink vannak a különböző felekezetekről, a mozgalom kiállt a vallásszabadság és az emberi jogok mellett, fellépett a faji megkülönböztetés ellen és felhívta figyelmünket az evangélium hirdetésének társadalmi és gazdasági szempontjaira. Ezeken a területeken a szándékok jók voltak, és egyes gyümölcsök élvezetesek. Egészében azonban a negatívumok hatása meghaladja a pozitív hatásokat, ezért ezeket is meg kell vizsgálnunk.

Az adventizmus prófétai mozgalom

A Hetednapos Adventista Egyház – az egyház tagjainak hite szerint – egy Istentől kapott hívásra adott válaszként jelent meg a történelem színpadán. Az adventista – remélhetőleg minden felekezeti gőg és büszkeség nélkül – hiszik, hogy az advent mozgalom olyan szervezet, melynek küldetése az „örök evangélium” hirdetése, ami Isten utolsó üzenete a Jelenések könyve tizennegyedik és tizennyolcadik fejezete alapján. Így a Hetednapos Adventista Egyház úgy tekint saját magára, mint egy a Jelenések könyvében szereplő, végidőre irányuló (eszkatológiai) „ökumenikus” – azaz egyetemes – mozgalomra. Ezért az egyház „kihívja” Isten gyermekeit a különböző egyházi szervezetekből, melyek egyre inkább az Isten tervével való szervezett, vallási ellenállás szerepét töltik be. A „kihívással” egy időben „behívás” is történik egy olyan egységes, világszéles – tehát ökumenikus – mozgalomba, mely megtartja „Jézus hitét”, valamint „Isten parancsolatait” (Jel 14,12).

Az Egyházak Világtanácsában az első helyen áll az egyházak testvéri közösségébe való „bejövétel”, amit reménység szerint követ egy fokozatos a testületek közötti egyenetlenségből való fokozatos „kimenetel”. Az advent mozgalomban először a Babilonból – azaz a zűrzavarból és az egyenetlenségből való – való „kijövétel” valósul meg, majd ezt követi az egységbe, a szeretetközösségbe, az igazságba és a szeretetbe való „bemenetel” az adventisták egész világát átfogó családjában.

²¹ Bert B. Beach: *Ecumenism – Boon or Bane?* Review and Herald Publishing Association, 1974,

Ahhoz, hogy helyesen értsük az ökumenével kapcsolatos adventista magatartást, tudatában kell lennünk annak, hogy az advent mozgalom ökumenikus keretek között született meg, amennyiben előzményének a nagy adventmozgalomnak felekezetközi gyökerei voltak. Így az adventizmus sok felekezetből született. Sajnos azonban, a korabeli egyházak nagy általánosságban elvetették az advent üzenetét. Gyakran megtörtént, hogy az adventistákat kizárták a gyülekezetből, eközben az adventisták gyakran egész gyülekezet részeket vittek magukkal. A felekezeti kapcsolatok ellenségesek lettek, hamis legendák kaptak lábra az adventistákkal szemben, ezek némelyike ma is él, erős dogmatikai ellentétek halmozódtak fel mindkét oldalon. Mindkét oldalon inkább azt hangsúlyozták, ami szétválassz, nem azt, ami összeköt. Mindez érthető volt az adott körülmények között. Ma természetesen megváltozott a felekezeti kapcsolatok légköre, több türelmet és megértést tapasztalunk az egyházak között.

Melyek azok a problémák, melyek zavarják az adventistákat az ökumenikus mozgalomban? Mielőtt megkísérelnénk feleletet adni e kérdésre, le kell szögeznünk, hogy az ökumenikus mozgalom nem egységes, az ember gyakran egymásnak ellentmondó nézeteket talál sorai között – ami önmagában is problémákat okoz. Arra igyekszünk összpontosítani a figyelmet, amit az Egyházak Világtanácsán belüli fő áramlatnak tekintünk, de nem feledkezhetünk meg arról, hogy ez a szervezet százharminc különböző egyházat és vallásfelekezetet egyesít.

Az egységről alkotott ökumenikus felfogás

Az Újszövetség az egyház egy bizonyos minőségi egységéről tesz bizonyítást, amit az igazságban való egység jellemez, szentségben, örömben, hűségben, engedelmisségben és evangelizációban (Jn 17:6,13,17,19,23,26). Ezzel szemben úgy tűnik, hogy az „ökumenisták” – ha szabad így eltorzítani a szót – ténynek tekintik azt, hogy az egyházak döntő többsége már egy bizonyos egységben és közösségben van egymással, és úgy beszélnek a „megosztottság botrányáról”, mintha ez volna maga a megbocsáthatatlan bűn. A hitehagyásról és az eretnekségről szinte nem is vesznek tudomást. Ezzel szemben az Újszövetség komolyan számol a veszéllyel, hogy a kereszténységet az „Isten templomából” (2Thes 2,3-4) éri támadás. Isten egyházának eszkatológikus képe Krisztus második eljövetele előtt nem egy megaegyház, mely az egész emberiséget önmagába gyűjti, hanem a kereszténység egy bizonyos „maradéka”, akik megtartják Isten parancsolatait és a Jézus hitét (Jel 12,17).

Van egy bizonyos pint, ahol a hittől és a keresztény életelvektől való eltérés indokoltá teszi az elszakadást. Úgy tűnik, hogy az Egyházak Világtanácsa nem veszi figyelembe ezt a pontot. Az elválás és a szakadás annak érdekében, hogy megóvjuk az egyház és az általa képviselt üzenet tisztaságát és integritását, kívánatosabb, mint az egység világiasságban és a tévelygésekben.

Az adventistákat az is aggodalommal tölti el, hogy az EVT vezetői láthatóan kevés hangsúlyt tesznek az egyház tagjainak személyes megújulására és megszentelődésére. Sőt, egyes jelek arról tanúskodnak, hogy olyan passzív, pietista kegyességet látnak ezekben, ami összeegyeztethetetlen a dinamikus keresztény élettel. Ezek a szociális életben megnyilatkozó kegyességre és erkölcsiségre helyezik a fő hangsúlyt. Ezzel szemben az adventisták szerint a társadalmi erkölcs éppen a személyes életszentségből épül fel. Valóban megtért, őszinte keresztények nélkül bármilyen formai és szervezeti egység értéktelen és érvénytelen kísérlet.

A tanításról vallott ökumenikus felfogás

Sok egyházban tekintik ökumenikus erénynek a széles látókörűséget. Az ideális ökumenista – mondják – nem dogmatikus és igen rugalmas a hittételek értelmezésében. Nagymértékben tiszteli mások hitfelfogását, de egyáltalán nem nevezhető merevnek sajátjával kapcsolatban. Alázatos és nem igyekszik minden áron bebizonyítani saját tanításának helyességét – ez alól csak az ökumenével

és a faji megkülönböztetéssel kapcsolatos nézetek jelentenek kivételt. Van benne egy bizonyos relativizmusra való hajlam, mert tudja, hogy ökumenikus szempontból különösen súlyos bűn a vallási és tantételbeli arrogancia.

Van ebben valami dicséretre méltó: az alázat és a szelídség keresztény erény. Péter valóban azt mondja, hogy mindenkor legyünk készek számot adni hitünkről, de ezt mindig alázattal, tisztelettel és jó lelkiismerettel tesszük (1Pt 3,15-16). Van azonban az ökumenikus körökben egy szinte beépített veszély, ez pedig a hittételek elkenése és relatívvá tétele. Az eretnecség egész koncepciója megkérdőjeleződik, sőt az utóbbi időben már a „pogányság” fogalmát is megkérdőjelezték. Ökumenikus körökben igen általános az az előfeltevés, miszerint az igazság megfogalmazása a különböző felekezetekben időhöz kötött, és viszonylagos, ezért részleges és nem kielégítő. Egyes ökumenisták azt is szorgalmazzák, hogy készüljön valamilyen szintézis a különböző tantételekből, melyben az eltérő hittételek egy vegyületté válnak. Nevezik ezt „koktél megközelítési módnak” is. Azt mondják, minden egyház egyoldalú, az ökumené feladata pedig az egyoldalúságok kiegyenlítése. Így az ökumenikus mozgalomban – ahogy Nagy Frigyes mondta – mindenki a maga fazonja szerint üdvözülhet.

Az adventisták hiszik, hogy erős meggyőződés nélkül az egyháznak kevés befolyása van. Komolyan kell venni azt a veszélyt, hogy a tanításbeli lazaság ökumenikus futóhomokja a különböző keresztény felekezetek elhalásához vezet. Természetesen az ökumenizmus számos híve szeretné ezt, az adventisták azonban úgy hiszik, hogy szembe kell fordulniuk ezzel a szellemiséggel, mert különben a kereszténység lefegyverzi saját magát és ennek következtében eltűnik a történelem színpadáról.

Az Írásokról vallott ökumenikus elképzelés

Az adventisták hiszik, hogy a Biblia Isten akaratának tévedhetetlen kinyilatkoztatása, a hitbeli igazság normája és Isten üdvöt adó tetteinek szavahihető elbeszélése.²² Az adventisták egységesnek tekintik a Bibliát. Az EVT számos vezetője önmagában nem tekinti normatívnak a Bibliát, ezzel szemben a Biblián belüli eltérésekre teszi a hangsúlyt, sőt esetenként az evangéliumok mitológiatlanságát hirdetik. Sok ökumenista vallja azt a liberális keresztények körében igen általános nézetet, miszerint az inspiráció nem a bibliai szövegre, hanem az olvasó lelkére hat. Ezért elvetik a kinyilatkoztatást, mint pozitív tanítást, ehelyett az élményekre és tapasztalatokra apellálnak.

Az apokaliptikus próféciaíróknak nem tulajdonítanak szerepet a végső idők összefüggésében. Formailag hivatkoznak ugyan a második eljövételre, de nem látnak benne sürgősséget, és a végidőről szóló tanításnak alig van befolyása a misszió és az evangelizáció ökumenikus felfogására. Komolyan fenyeget itt a végidővel kapcsolatos vakság veszélye.

A hetednapos adventisták a bűn és a megváltás bibliai képét a jó és a rossz, Krisztus és Sátán, Isten Szava és a hitető beszéde, a hűséges maradék és Babilon között folyó „nagy küzdelem” keretei között látják. Az adventisták mindennek előtt és mindennek fölött „a Könyv népének” tekintik magukat. Hisznek a Biblia megkérdőjelezhetetlen tekintélyében, ámbar tudják, hogy a Bibliát „ihletett emberek írták, de nem Isten gondolkodás- és kifejezőmódja szerint, hanem emberi módon. Isten, mint író nincs jelen a Biblia lapjain... A Szentírás írói Isten tollforgatói voltak, nem pedig tolla.”²³ Sok ökumenista vallja, hogy a bibliai szöveg nem Isten Szava, pusztán tartalmazza Isten Szavát úgy, ahogy az ember felfogta és válaszolt rá. Ezzel szemben az adventisták hiszik, hogy a Biblia Isten beszéde. Nem Isten, és nem is az Ő Szava áll kritikai vizsgálat alatt, hanem az ember az, akit megvizsgálnak a Biblia fényében.

²² *A hetedik napot ünneplő adventisták hitelvei*, 1. sz.

²³ Ellen G. White: *Selected Messages*, 1. köt., 21. p.

A misszió és az evangelizáció ökumenikus szemlélete

A misszió hagyományos felfogása az evangélium hirdetésére helyezi a hangsúlyt. Az ökumenikus felfogás ezzel szemben a társadalmi béke (shalom) és harmónia helyreállítására teszi a hangsúlyt. Az adventisták problémásnak tekintenek minden olyan megközelítési módot, ami alábecsüli a megváltás jó híreről szóló üzenet hirdetését a bűn fogságában élő ember számára. Az üdvösség hagyományos – és adventista – értelmezése mindig az volt, hogy az emberek egyénileg megszabadulnak a bűntől és elnyerik az örök életet. Ezzel szemben az üdvösség ökumenikus szemlélete a társadalom megszabadítása az elnyomó hatalmaktól, az éhségtől, a faji megkülönböztetéstől és a gazdasági kizsákmányolástól.

A megtérés adventista értelme olyan személyes tapasztalat, melynek keretében az ember életében radikális változás áll be az újjászületés következtében. Ezzel szemben az EVT képviselői a társadalom igazságtalan szerkezetének átalakítását nevezik megtérésnek.

Úgy látjuk, hogy az ökumenizmus gyümölcse – vagy inkább gyümölcstelensége – az evangelizációban és a külmiszióban abban mutatkozik meg, hogy csökken az evangelizáció és a megtérések száma, miközben növekszik az egyháztól való elfordulás mértéke, egyre kevesebb misszionárius utazik el, és ezzel együtt egyre kevesebb anyagi forrás jut a misszióba. A missziómunka a nagy ökumenikus egyházaktól áttevődött a kisebb konzervatív evangéliumi gyülekezetekbe. Sajnálatos azt látni, hogy egyre jobban csökken a missziós és evangelizáló erőfeszítések mértéke, miközben az iszlám egyre jobban terjeszkedik, és nő a keleti, valamint a bennszülött vallások iránti érdeklődés is.

Egyes eredményes hetednap Adventista missziós erőfeszítések ellentétes hatást váltanak ki az alacsony hatásfokú ökumenikus missziós módszerekkel szemben. Utóbbi jól nézhet ki egy misszióról szóló szakdolgozat lapjain, de nem terem igazi gyümölcsöket. Egy régi mondás átirata bizonyára rávilágít a lényegre: az ökumenikus puding próbája az evangelizációban testet öltő evés. Az adventisták elítélik az evangelizációval kapcsolatos visszaéléseket – így a többi felekezet lejáratását, vagy az érdeklődők megvesztegetését –, de nem hajlandók arra, hogy fenntartások nélkül elítéljék a prozelitizmus minden formáját.

A társadalmi felelősség ökumenikus értelmezése

El kell ismerni, hogy a keresztények társadalmi és politikai szerepvállalásának kérdése igen összetett. Az EVT és más egyházi tanácsok – így az Egyesült Államok Egyházainak Nemzeti Tanácsa – is jelentős mértékben részt vesznek a politikában. A Hetednap Adventista Egyház sokkal visszafogottabb ebben a kérdésben.

A politikai felelősséggel kapcsolatos ökumenikus gondolkodásnak olyan elemei vannak, mint (1) az üdvösségről szóló tanítása evilági értelmezése. (2) Az eljövendő Isten országának posztmodern szemlélete, miszerint Isten országa úgy jön el a földre, hogy az egyház politikai szerepvállalásával egyre nemesebbé formálja a világot. (3) A keresztény hit modern világhoz való igazítása, (4) utópisztikus hit a fejlődésben és a haladásban, (5) szocialista kollektívizmus és a javak egyenlő elosztása.

Számos ökumenikus aktivista úgy gondolja, hogy az adventisták szerint a dolgok valamilyen apokaliptikus állomban oldódnak meg az égből, és helytelenítik ezt a gondolkodást. Okkal; a hetednap adventisták a társadalom problémáinak láttán valóban nem lehetnek közömbösek, és nem is azok. Az egyház nyolcszáz egészségügyi intézményében tizennégymillió embert kezeltek egyetlen évben. Az adventisták több mint hétezer iskolát tartanak fenn azért, hogy neveljék az embereket. Az egyház az ADRA egyre gyorsabban terebélyesedő intézményén keresztül emberek millióinak nyújt megoldást akut, vagy krónikus bajaikra. Más hasonló szolgálatokat is említhetnénk.

A Hetednap Adventista Egyház különbséget tesz az adventista hívő társadalompolitikai szolgálata, valamint az egyház, mint testület politikai szerepvállalása között. Az egyháznak az a feladata, hogy

erkölcsi értékeket és bibliai alapelveket fogalmazzon meg, nem az, hogy politikai irányelveket képviseljen. Az EVT időnként bekapcsolódott különböző politikai játszmákba. Ezzel szemben az adventisták arra törekcsenek, hogy úgy vessék a jó magot és úgy fejtsenek ki pozitív társadalmi és politikai befolyást, hogy eközben távol maradnak a politikai harcoktól. Az egyház Ura ezt mondta: „az én országom nem e világból való” (Jn 18,36). Az egyház – Urához hasonlóan – maga is „jót tesz” (ApCsel 10,38), de sem közvetlen, sem közvetett formában nem kívánja irányítani a kormányzatot.

A vallásszabadság ökumenikus értelmezése

Az EVT megalakulása óta, tehát már 1948-ban az Amsterdamban tartott első nagygyűlésen az ökumené napirendjére tűzték a vallásszabadság kérdését. A vallásszabadságot az ökumenikus egység előfeltételének tekintették. 1968-ban az EVT keretei között megalapították a vallásszabadság ügyének titkárságát. Az utóbbi időben azonban igen ellentmondásos lett az EVT vallásszabadsággal kapcsolatos álláspontja. 1978-ban – a pénzügyi források hiányára hivatkozva – bezárták a vallásszabadság titkárságát. Ez már önmagában is árulkodik arról, hogy milyen helyet foglal el a vallásszabadság az EVT értékrendjében. Ma ökumenikus körökben a vallásszabadságot csupán az emberi jogok egyikének tekintik anélkül, hogy olyan alapvető emberi jogot látnának benne, ami minden más emberi jog alapja. Ez olyan megközelítési mód, ami a szekularizmus gyümölcse. Az elvilágiasodott humanizmus hívei tagadják, hogy a vallásszabadság más emberi megnyilatkozásoktól független, páratlan és amazok fölött álló értéket képvisel. Az a veszély fenyeget bennünket, hogy a vallásszabadság elveszti egyedülálló jelentőségét, ami minden igazi szabadság őrévé teszi azt.

Nem szabad elfelejteni, hogy történelmileg a hatalom egyensúlya, valamint a különböző keresztény felekezetek megszilárdulása volt az a tényező, ami kioltotta a vallási türelmetlenséget és előmozdította a vallásszabadságot. A formális vallási egységet csupán erőszakkal lehetett fenntartani. Így a társadalomba beépült egy bizonyos feszültség az egység és a vallásszabadság között. A végidő eseményeinek eszkatológiai képe türelmetlenségről és vallásüldözésről tanúskodik, ami abból fakad, hogy az apokaliptikus Babilon megpróbálja beerőszakolni a maradékot az egyesült hitehagyásba.

Végül gyakran látjuk, hogy a vallásszabadság milyen könnyen háttérbe szorul, amikor egyes ökumenikus aktivisták meglehetősen könnyen tudomásul veszik, hogy a hatalom korlátozza azoknak a hívőknek a vallásszabadságát, akik eltérő valláspolitikai felfogást képviselnek, vagy akik olyan társadalmi magatartást tanúsítanak, amit a többség negatív módon ítél meg. Továbbá, vannak olyan ökumenikus vezetők is, akik forradalmi helyzetben az egységre, a nemzeti érdekekre, vagy a társadalom jólétére való hivatkozással azt is elfogadhatónak tekintik, hogy a hatalom időlegesen betiltson bizonyosa vallási közösségeket.

A prófétai látás hatása

Az eddig elmondottak érzékeltetik azokat a fenntartásokat, melyek visszatartják az adventistákat az ökumenikus szervezetekben való részvételtől. A Hetednap Adventista Egyház általános magatartását más egyházakkal és az ökumenikus mozgalommal kapcsolatban határozottan befolyásolják a fent megfogalmazott észrevételek, valamint az egyház prófétai szemlélete is. Az adventisták visszatekintve a történelemre, látják a pápai hatalom keresztényietlen megnyilatkozásait, és évszázadokon át tartó üldözéseit. Sok hátrányos megkülönböztetést és vallási türelmetlenséget tapasztaltak a bevett és államilag elismert egyházak részéről. Amikor előre tekintünk, látjuk annak veszélyét, hogy a katolikusok és a protestánsok összefognak, és olyan vallási és politikai hatalmat állítanak fel, ami magában hordozza a dominancia és a vallások üldözésének lehetőségét. Isten hűséges egyházát nem úgy látják, mint egy hatalmas egyházat, hanem úgy, mint maradékot. Saját magukat e maradék részének tekintik, azért nem akarnak összefonódni az utolsó napok növekvő keresztény hitehagyásával.

Ami a jelent illeti, a hetednapi adventisták szerepe az örökkévaló evangélium hirdetése minden embernek. Fel kell hívniuk az embereket a Teremtő imáadására, a Jézus hite iránti engedelmességre, és hirdetniük kell az ítélet órájának eljövételét. Ennek az üzenetnek bizonyos pontjai nem népszerűek. Hogyan tudják az adventisták a lehető leghatékonyabban teljesíteni prófétai küldetésüket? Látásunk szerint a Hetednapi Adventista Egyház akkor tudja a legjobban teljesíteni Istentől kapott megbízatását, ha megőrzi identitását, motivációját, üzenetének sürgető jellegét, és saját munkamódszereit követi.

Ökumenikus együttműködés?

Részt vehetnek-e az adventisták ökumenikus együttműködésben? Igen, abban a mértékben, amilyen mértékben hitelesen hangzik az evangélium, és a kiáltó emberi szükségletek kielégülnek. Ezért a Hetednapi Adventista Egyház nem akar az ökumenikus tanácsok tagjává lenni, és elutasít minden olyan kapcsolatot, ami alkalmas arra, hogy lejárassa és aláássa az egyház biztonságtételének egyedülálló jellegét, de felelős módon együttműködik ott, ahol ezt e fent megfogalmazott veszteségek nélkül megteheti. Az ökumenikus mozgalomnak, mint olyan szervezetnek, ami biztosítja az egyházak együttműködését, vannak elfogadható aspektusai, mint az egyházak organikus egységét megeremtő szervezetnek azonban sokkal inkább gyanúra okot adó vonásai vannak.

Viszonyunk más egyházi testületekhez

1926-ban, amikor az ökumenikus mozgalom még szinte ismeretlen volt, a Generál Konferencia Végrehajtó Bizottsága elfogadott egy fontos állásfoglalást, ami ma az egyház Munkarendjének (Working Policy O110) a része. E dokumentumnak jelentős ökumenikus összefüggései vannak. A dokumentum eredeti szándéka a misszió társaságokkal való kapcsolat szabályozása volt. Jelenleg azonban szélesebb értelme van, és a különböző vallási szervezetekkel való bánásmód irányelveire vonatkozik. A dokumentum megerősíti, hogy mint hetednapi adventisták „elismerünk minden társaságot, amely magasra emeli Krisztust az emberek előtt, mint Isten világra szóló evangelizációs tervének részét, és nagyra értékelünk mindenkit, ami – más egyházakban – azon fáradozik, hogy lelkeket mentsen Krisztus számára.”

Az egyházban, amikor más egyházakkal foglalkozunk, akkor „mindenütt a keresztény udvariasság, becsületesség és méltányosság” jellemezzon bennünket. Ezután olyan gyakorlati tanácsokat találunk a dokumentumokban, melyek segítségével elkerülhetjük a félreértéseket és a konfliktusokat. A dokumentum azonban világossá teszi, hogy a hetednapi adventistáknak sajátos küldetése van: hangsúlyozniuk kell Krisztus közeli második eljövételét, készítenünk kell az Úr útját, és e megbízatásunk „nem teszi lehetővé számunkra, hogy korlátozzuk” misszióunkat. Ellenkezőleg, minden népnek és nyelvnek hirdetnünk kell az evangéliumot.

1980-ban a Generál Konferencia felállított egy Tanácsot, melynek feladata a felekezeti és vallások közötti kapcsolatok figyelemmel kísérése, és olyan irányelvek megfogalmazása, amit ezen a területen követnünk kell. A tanács időnként hozzájárult ahhoz, hogy bárbeszédet folytassunk más vallásos szervezetekkel, amikor úgy éreztük, hogy ez hasznos lehet.

Az adventista vezetőket úgy ismerjük, mint hídépítőket. Ez nem könnyű feladat. Sokkal könnyebb hidakat robbantani és úgy viselkedni, mint felelőtlen keresztény kommandósok. Ellen G. White ezt írta: „sok bölcsességre van szükség ahhoz, hogy elérjük más egyházak lelkészeit és a befolyásos embereket” (*Evangelism*, 562. p). Az adventistáknak nem az a hivatása, hogy gettóban éljenek, csupán önmagukhoz szóljanak, önmaguknak írjanak, és így szektás elszigeteltségben maradjanak. Természetesen kényelmesebb és biztonságosabb is ha egy hetednapi adventista erődtményben maradunk, és lezárjuk a külvilággal való kapcsolat minden kapuját. Aztán teszünk egy-egy gyors kirándulást a falakon kívül egy-egy evangelizáló kampány erejéig, hogy olyan sok „rabot” ejtsünk,

amennyit csak tudunk, hogy aztán ismét eltűnjünk velük együtt az erődítmény falai mögött. Ellen G. White nem hitt az elszigeteltségben: „lelkészeink törekedjenek arra, hogy szoros kapcsolatuk legyen más egyházak lelkészeivel. Imádkozzatok ezekért az emberekért, és imádkozzatok velük együtt, mert Krisztus közbenjár értük. Ünnepestes felelősség nyugszik rajtuk, mint Krisztus követői tanúsítunk mély, őszinte érdeklődést a nyáj eme pásztorai iránt” (6T 78. p).

A megfigyelői státusz előnyei

A tapasztalat azt igazolta, hogy a legmegfelelőbb kapcsolat, amit a nemzeti, regionális és világszerte felekezeti tanácsokkal kialakíthatunk, a megfigyelői és konzultatív státusz. Ez lehetővé teszi, hogy az egyház tájékozott legyen megértse a folyamatokat. Segít abban, hogy személyesen megismerjünk keresztény gondolkodókat és vezetőket. Ugyanakkor az adventista jelenlét azt is lehetővé teszi, hogy ismertté tegyük az egyház álláspontját. A teljes jogú tagság nem tanácsos. Ezek az ökumenikus szervezetek általában nem semlegesek, gyakran nagyon is határozott politikai céljaik vannak. Sokkal rosszabb lenne, ha félszívű tagok, vagy csupán formális tagok lennének, esetleg – és ez gyakran elkerülhetetlen lenne – kénytelenek volnánk oppozícióba vonulni.

Helyi szinten, ahol nem teológiai, hanem gyakorlati kérdések szerepelnek a napirenden, el lehet képzelni valamilyen adventista tagságot is, de nagyon óvatosan kell ezt kezelni. Ilyenekre gondolunk, mint helyi lelkészegyesületek, bibliatanulmányozó csoportok, vagy szociális kérdésekkel foglalkozó helyi egyházközi közösségek. Ne tűnjön úgy a dolog, hogy az adventisták egyszerűen kivonják magukat a helyi közösség ügyeiben tanúsított felelősség alól!

Az elmúlt években egyes adventista vezetőknek és teológusoknak volt alkalma arra, hogy párbeszédet folytassanak más keresztény egyházak képviselőivel. Ezek a tapasztalatok hasznosak voltak. Kölcsönös tisztelet alakult ki közöttünk. Sikertelt eltávolítani sztereotípiákat és tantételekkel kapcsolatos előítéleteket. Teológiai felfogásunk elmélyült, új távlatok nyíltak meg előttünk.

Az igazi ökumené hírnökei

Az adventisták az egyetlen igaz és tartós ökumené hírnökei. A zsidókhöz írt levélben olvassunk „*az eljövendő világról*” (Zsid 2,5) – a görög szövegben a világ az „*oikoumené*” – ami Isten eljövendő egyetemes országa. Ez az ökumenizmus, amiért az adventisták munkálkodnak. Minden egyéb ökumenikus mozgalom másodrendű. Keresztény küldetésünk, hogy szentnek tartjuk Krisztust szívünkben, és készen állunk arra, hogy bizonyosságot tegyünk a bennünk lévő reménységről, szelíden, tisztelettudóan és jó lelkiismerettel (1Pt 3,15-16).